

Inspiratiebijeenkomst | Samen onderzoeken in regionale netwerken

Twaalf regionale netwerken waarin onderwijs, wetenschap en beleid samenwerken, krijgen subsidie van NRO om de komende jaren onderzoek te doen naar een onderwijsvraagstuk dat speelt in de eigen regio. Inzet is dat niet alleen de onderwijskwaliteit in deze regio's verbetert, maar dat het hele onderwijsveld van de opbrengsten profiteert en dat de bestaande samenwerking binnen de netwerken verstevigt. Op 16 mei jl. organiseerden NRO en het Platform Samen Onderzoeken een inspiratiebijeenkomst in de Prodentfabriek in Amersfoort waar de netwerken hun onderzoeksprojecten aan elkaar en aan andere geïnteresseerden hebben gepresenteerd.

De ruim honderd deelnemers worden verwelkomd door dagvoorzitter Marceline Schopman, die de dag aftrapt met een kort interview met Gerard Baars en Freddy Weima, respectievelijk directeur van NRO en voorzitter van de PO-Raad. Weima vertegenwoordigt hier ook de andere sectorraden, want de twaalf onderzoeksprojecten die vandaag centraal staan spelen zich af in verschillende sectoren (vve, po, so, vo, mbo). Ook zijn er sectoroverstijgende projecten.

Verwijzend naar de partnerschappen Samen Opleiden & Professionaliseren en de te vormen Onderwijsregio's, benadrukken Baars en Weima het belang van regionaal samenwerken. Ze verwachten veel van de onderzoeksnetwerken en hopen dat het samen onderzoeken zal bijdragen aan een duurzame regionale samenwerkings- en onderzoekscultuur.

Veranderingsproces

In de keynote *'Hoe zoek je de wrijving op die glans geeft, zonder dat je krassen maakt?'* benadert [Annemarie Mars](#) regionale onderzoeksprojecten als veranderprocessen. Zij stelt dat het gesprek over verandering altijd schuurt, maar dat het zaak is dat dat schuren geen krassen, maar glans teweegbrengt. Ze laat in haar presentatie zien wat dat van de veranderaar vraagt.

Zo is het belangrijk in gesprekken over verandering een balans te bewerkstelligen tussen 'heftigheid' en 'rust'. Is het gesprek te heftig, dan leidt het tot krassen, en is het te rustig, dan leidt het tot verdoving. Beide zijn disfunctioneel. Bij de mensen die moeten veranderen leidt dit tot ontkenning of weerstand, terwijl je als veranderaar juist functionele reacties op je verandervoorstel wilt bewerkstelligen, namelijk reflectie en/of verbinding. Als daar sprake van is, kun je gaan veranderen, stelt Annemarie.

Maar er is meer nodig voor een succesvolle verandering. Zo is het belangrijk dat je *de urgentie* (het probleem) en *de ambitie* (het doel) van de verandering heel duidelijk maakt. De urgentie is goed onderbouwd en de veranderaar laat ook zien wat er gebeurt als er niks zou veranderen. Het doel, wat je met de verandering wilt bereiken, is scherp (let bijvoorbeeld op dat het echt een doel is en geen middel!) en gaat gepaard met evidence. Het is belangrijk dat de veranderaar ook laat zien welke nadelen en onzekerheden er bij de verandering komen kijken. Want elke verandering brengt ook verlies met zich mee.

Elkaar inspireren

Annemarie nodigt de deelnemers uit om de inhoud van haar betoog te betrekken op hun eigen onderzoekproject door hen vragen mee te geven die ze tijdens de lunchpauze tijdens een uitgezette wandeling met elkaar kunnen bespreken.

Twaalf onderzoeksprojecten van regionale netwerken

1. Versterken van onderwijskwaliteit in de noordelijke regio via slim verbinden: studentonderzoek als vliegwiel voor pedagogisch didactische ontwikkeling op de scholen. (sectoroverstijgend)
2. De professionele dialoog voor diversiteitssensitief lesgeven in de grootstedelijke regio Utrecht (vo – vso).
3. Samenwerken aan taalontwikkeling en de preventie van laaggeletterdheid (vve – po – so).
4. Lezen met begrip en betrokkenheid (Amsterdam, vve – po – so).
5. Een duurzame onderzoekscultuur bevorderen: onderzoeksmatig werken aan onderwijskwaliteit (Noord-Brabant, vo – vso).
6. Werken aan professionele leerculturen in scholen als gezamenlijke opdracht en verantwoordelijkheid (Amsterdam, sectoroverstijgend).
7. Onderzoek dat werkt: naar verduurzaming van regionale onderwijswerkplaatsen voor onderwijskwaliteit (Utrecht, vve – po – so).
8. Leren voor duurzaamheid in een regionale context (Valleiregio, sectoroverstijgend).
9. Challenge Based Learning: uitdagend onderwijs voor een duurzame toekomst (Brainportregio, vo – vso).
10. Docenten maken het verschil! Beroepsgerichte didactiek als fundament voor goed beroepsonderwijs (Arnhem/Nijmegen, mbo).
11. Met mbo Innovatie en Expertisecentra op weg naar duurzame innovatie van het Noord-Brabantse mbo (mbo).
12. Een onderwijsconcept ontwikkelen voor beroepsprofessionals om samen praktijkvragen op te lossen en klaar te zijn voor de toekomst (Westland, mbo).

Het is duidelijk dat dit een inspiratiedag is, want naast de wandeling zijn er gedurende de dag meerdere momenten waarop de deelnemers over de onderzoeksprojecten met elkaar in gesprek gaan en elkaar inspireren. Zo heeft elk onderzoeksproject een ronde tafel waar de deelnemers 's ochtends aan de slag gaan met een aantal vragen over het betreffende project. 's Middags beklimmen vertegenwoordigers van de twaalf projecten het podium om antwoord te geven op vragen uit de zaal. En aan het eind van het programma gaan de deelnemers in speeddates met elkaar in gesprek over de opbrengsten van de dag: welk idee neem jij mee naar je eigen regio? Wat was voor jou een eye-opener? Al met al een dag die bruist van activiteit.

Netwerkdenken

Tussen al deze bedrijvigheid door, luisteren de deelnemers naar de tweede boeiende keynote *'De tijd zal het leren: reflecties op de aard en rol van kennisnetwerken in het onderwijs'*. Bregje de Vries, docent en onderzoeker aan de VU, bespreekt hoe kennisnetwerken zich de afgelopen decennia hebben ontwikkeld en tot welke vragen en aandachtspunten dit leidt.

Er zijnde afgelopen decennia niet alleen verschillende 'oervormen' van netwerken ontstaan, bijvoorbeeld de Community of Practice en de Professionele leergemeenschap, ook is de formalisering van netwerken toegenomen, is er sprake van schaalvergroting en is de verbinding tussen netwerken in een regio belangrijk geworden. Er zijn 'mega-netwerken' ontstaan waarin sprake is van abstrahering van kennisdoelen en toenemende diversiteit. Bregje spreekt van 'het ultieme netwerkdenken': de leraar heeft een netwerkfunctie, de school is een netwerkorganisatie en de regio is een organisatienetwerk.

De actuele situatie roept nieuwe vragen op, bijvoorbeeld hoe je zicht houdt op het grote geheel en hoe je kunt borgen dat alle relevante mensen/partijen zijn aangehaakt. Maar ook over de sturing: in hoeverre kunnen we met de schaalvergroting grip houden op het netwerk? Moeten we het proces niet wat meer los laten? De tijd zal het leren, maar met verwijzing naar de metafoer van het biologisch tuinieren pleit Bregje ervoor om in de huidige meganetwerken het sturen, de controle, wat meer los te laten en het proces meer te laten gaan. "Vaak ontstaan er belangrijke dingen als je niks doet".